

Ένας ακάματος κυνηγός βιβλίων (του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου)

oanagnostis.gr/ένας-ακάματος-κυνηγός-βιβλίων-του-βαγ/

September 16, 2018

0
948

Του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου.

Διάβασα το βιβλίο του Stephen Greenblatt *Παρέγκλισις. Ο Λουκρήτιος και οι απαρχές της νεωτερικότητας* με σοβαρή καθυστέρηση και μάλλον σε ακατάλληλο χρόνο: κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών σ' ένα μικρό νησί στη μέση του Αιγαίου. Είναι δυνατόν οι καλοκαιρινές διακοπές να προσφέρονται για την ανάγνωση τέτοιων βιβλίων; Μπορεί κανείς να το πιστέψει ή να το φανταστεί; Διαβεβαιώνω τον οποιονδήποτε ότι τίποτε δεν είναι απίθανο – αρκεί η φιλολογία να έχει αίφνης την ευχέρεια να κινηθεί σε μια μυθιστορηματική ατμόσφαιρα η οποία ουδόλως υποβιβάζει το επίπεδο και τους προσανατολισμούς της έρευνας, πολλώ δε μάλλον αν παρέχεται η εγγύηση μιας στιβαρής μετάφρασης, όπως είναι η μετάφραση της Δέσποινας Κανελλοπούλου, που καλύπτεται από την επιστημονική εποπτεία του Γεωργίου Α. Χριστοδούλου και έχει την εκδοτική υποστήριξη του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (MIET).

Θέμα του βιβλίου αποτελεί η ανακάλυψη τον Ιανουάριο του 1417 του χειρογράφου του έργου του Λουκρήτιου *De rerum natura* και συναρπαστικός πρωταγωνιστής της αφήγησης είναι ο παπικός γραμματέας Poggio Bracciolini, ο οποίος έφερε στο φως ένα κείμενο που θα έβαζε αμέσως φωτιά σε οποιονδήποτε εκπρόσωπο της εκκλησίας, ιδίως

αν η εκκλησία είναι η εν όπλοις εκκλησία της εποχής της Αναγέννησης. Ο Τίτος Λουκρήτιος Κάρος ανήκει ως ποιητής και φιλόσοφος σε μιαν άλλη φωτισμένη εποχή, την εποχή του 1^{ου} π. Χ. ρωμαϊκού αιώνα, που θα φέρει στην πολιτική εξουσία τον Αύγουστο και στην ποιητική τέχνη τον Βιργίλιο (αμφότερους λίγο μετά τον θάνατο του Λουκρήτιου). Θαυμαστής της ατομικής θεωρίας του Δημόκριτου και πρωτίστως του Επίκουρου, ο Ρωμαίος πιστεύει πως ο κόσμος και η φύση έχουν προέλθει από τις ασύμπτωτες, απρόβλεπτες και τυχαίες πορείες των ατόμων (την αρχαιοελληνική *παρέγκλισιν* ή απόκλιση), ότι οι θεοί, αν υφίστανται, παραμένουν απολύτως αδιάφοροι για τα ανθρώπινα, ότι το σύμπαν είναι άπειρο, χωρίς κέντρο και χωρίς όρια, κι ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να καταβάλλεται ψυχολογικά από τη βεβαιότητα του θανάτου, αφού καμιά θεϊκή τιμωρία δεν τον περιμένει μεταθανατίως (ό,τι κι αν έχει διαπράξει στη θνητή ζωή του) κι αφού, το σπουδαιότερο, δεν θα είναι ποτέ παρών στην ανυπαρξία του.

Ο Γκρήνμπλατ, ένας από τους διαπρεπέστερους σαιξπηριστές του καιρού μας, τιμήθηκε για το βιβλίο του για τον Πότζο με δύο περιφανή αμερικανικά βραβεία: το Εθνικό Βραβείο Βιβλίου (2011) και το βραβείο Πούλιτζερ (2012). Οι κριτικοί που αξιολόγησαν τη δουλειά του στον διεθνή Τύπο διχάστηκαν: από τη μια πλευρά τού απένειμαν τα εύσημα για την ανάδειξη του προσώπου που έκανε τον Λουκρήτιο έμβλημα της νεωτερικότητας, από την άλλη του καταλόγισαν μονομέρεια και δογματισμό, ισχυριζόμενοι ότι δίνει στην Αναγέννηση μια προτεραιότητα ιδεολογικής τάξης, παραβλέποντας τις περιπλοκότητες και τις πολλαπλές όψεις της μακράς περιόδου η οποία έχει καταχωριστεί στην κοινή συνείδηση ως σκοτεινός Μεσαίωνας. Οι επικριτές του Γκρήνμπλατ ενοχλήθηκαν σίγουρα υπέρμετρα από τις βραβεύσεις του (πολλοί τον είδαν χωρίς δισταγμό σαν φιλολογικό μπεστοσελερίστα), αλλά δεν έχουν ακριβώς άδικο. Όντως σε πολλές σελίδες της μελέτης του ο Μεσαίωνας παρουσιάζεται σαν άβυσσος και η Αναγέννηση σαν μια γραμμική και αδιατάρακτη πορεία προς την πρόοδο του επερχόμενου Διαφωτισμού. Παραγνωρίζουν εντούτοις οι αρνητές του Γκρήνμπλατ πως ο ίδιος δεν φιλοτεχνεί για τον Πότζο το πορτρέτο ενός αναγεννησιακού πρωτοπόρου. Εκείνο που πρωτίστως τον ενδιαφέρει στην περίπτωση του είναι η περιπέτεια της ανακάλυψης του χειρογράφου (ένας ακάματος κυνηγός βιβλίων), όπως και της επίδρασης την οποία άσκησε ο Λουκρήτιος στους επόμενους. Ακόμα κι αν δεν είναι τόσο μεγάλη ή τόσο προφανής, όπως ισχυρίζονται οι επικριτές, το λαμπρό πνεύμα του ρωμαίου ποιητή δεν μπορεί να υποσκελιστεί – όσοι κάνουν τον κόπο να κοιτάξουν το έργο του στη μετάφραση του Κωνσταντίνου Θεοτόκη (εκδόσεις Νεφέλη, 1990) θα έχουν την ευκαιρία να το επιβεβαιώσουν, ακόμα κι αν το βορειοκερκυραϊκό ιδίωμα δυσκολέψει την επικοινωνία τους με ένα κείμενο του οποίου η λάμψη είναι ικανή να φωτίσει ακόμα και τον δικό μας αιώνα.

ΑΦΗΣΤΕ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Please enter your comment!

Please enter your name here

You have entered an incorrect email address!

Please enter your email address here